VALTIOVARAINMINISTERIÖ

21.9.2015

vero-osasto

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta
00102 Eduskunta

Viite: Kutsu asiantuntijaksi eduskunnan tarkastusvaliokuntaan – Harmaan talouden torjunta

Eduskunta antoi tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 9/2010 vp) perusteella harmaasta taloudesta 25-kohtaisen kannanoton (Eduskunnan kirjelmä 42/2010 vp). Tarkastusvaliokunta on pyytänyt esittämään tiivistetyn näkemyksen niistä keskeisistä kehittämistoimista, joilla kutakin kannanoton kohtaa toteutetaan, arvion kehittämistoimien vaikuttavuudesta ja siitä onko kannanottokohta edelleen tarpeellinen tai ajankohtainen. Lisäksi tarkastusvaliokunta pyytää esittämään tiiviin arvion harmaan talouden torjunnan valmistelun nykytilaan, mahdollisiin jatkotoimiin ja kehittämistarpeisiin sekä resursseihin. Valtionvarainministeriöltä ja Verohallinnolta pyydetään erillistä arviota erityisesti liitteen kannanotosta 9.

Harmaan talouden torjunnan nykytila ja jatkotoimenpiteet

Vuodesta 1996 alkaen hallitus on antanut valtioneuvoston periaatepäätöksinä kuusi talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan toimintaohjelmaa. Harmaan talouden torjuntaan osallistuu 20 kahdeksalle hallintoalalle sijoittuvaa viranomaista ja toimijaa. Koordinaatiosta on vastannut sisäministeriön johdolla nimitetty Talousrikostorjunnan johtoryhmä, jossa on eri viranomaisten edustus. Viime hallituskaudella harmaan talouden torjuntaan liittyviä asioita käsiteltiin myös hallituksen harmaan talouden ministerityöryhmässä.

Nykyisten harmaan talouden torjuntaohjelmien ongelmana on nähty niiden määräaikaisuus sekä niiden painottuminen lukuisiin yksittäisiin ja yksityiskohtaisiin lainsäädännön muutoksiin ja selvityksiin. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan harmaan talouden torjunta edellyttää jatkossakin useiden hallinnonalojen ja viranomaisten laajaa yhteistyötä. Harman talouden torjuntaan tähtäävässä yhteistyössä tulisi määritellä ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta. Samalla tulisi varmistaa näiden hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät resurssit.

Valtiovarainministeriön toimialalla keskeisin harmaan talouden torjuntaan vaikuttava hanke kuluvalla hallituskaudella on kansallisen tulorekisterin perustaminen. Kansallisen tulorekisterin perustamishanke on käynnistynyt valtiovarainministeriössä marraskuussa 2014. Lainsäädäntötyöryhmän työ käynnistyi helmikuussa 2015.

Lähtökohtana on lainsäädäntö, jossa säädettäisiin tulorekisteristä ja siihen liittyvistä toiminnoista. Samalla valmistellaan tarvittavat muutokset kunkin hallinnon-alan lainsäädäntöön. Kansallisen tulorekisterin käyttöönoton yhteydessä toteutetaan siirtyminen palkanmaksukausittaiseen palkkatietojen ilmoitusvelvollisuuteen, mikä mahdollistaa reaaliaikaisen verovalvonnan. Myös ulkomaa-

laiset työnantajat on tarkoitus saattaa mukaan palkanmaksukausittaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja hankkeen yhteydessä tullaan arvioimaan ulkomaalaisten työnantajien ilmoitusvelvollisuuden laajuus. Myös veronumeron käytön laajentamisen tarve arvioidaan uudelleen lähempänä tulorekisterin käyttöönottoa. Tämän hetkisen arvion mukaan kansallinen tulorekisteri otettaisiin käyttöön vuosien 2019 ja 2020 aikana.

Toinen keskeinen harmaan talouden torjuntaan vaikuttava asiakokonaisuus on viranomaisten tietojenvaihdon kehittäminen. Viranomaisten välisen tietojen vaihdon esteiden ja rajoitteiden poistaminen on kustannustehokkain keino tehostaa harmaan talouden torjuntaa. Asiassa on huomioitava kansainvälisen tietojenvaihdon kehittäminen, viranomaisten välinen tietojenvaihto Suomessa sekä velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentaminen.

Verotuksessa ollaan ottamassa määräaikaisesti käyttöön ns. tehokasta katumista koskevat säännökset vuoden 2016 alusta. Luonnollinen henkilö tai kuolinpesä välttyisi veropetosta koskevilta rikosoikeudellisilta seuraamuksilta, jos hän oma-aloitteisesti ilmoittaisi verotuksesta aikaisemmin puuttuneita tuloja tai varoja vuoden 2016 aikana. Tehokkaan katumisen sääntely mahdollistaisi rikosoikeudellisilta seuraamuksilta välttymisen mutta menettelyssä määrättäisiin veronkorotus ja viivästysseuraamukset. Sääntelyn päätavoitteena olisi saada varojaan ja tulojaan piilottaneet yksityishenkilöt saattamaan tulot verotuksen piiriin vähäisin hallinnollisin kustannuksin. Oma-aloitteisen ilmoituksen perusteella tulojen lisäksi myös asiakastiedot ja sijoitusjärjestelyt saataisiin Verohallinnon riskiperusteisen valvonnan piiriin.

Harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävä asia on harmaan talouden torjunnan keskeisten viranomaisten riittävät toimintaresurssit myös tulevaisuudessa. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä siihen, että yhteiskunnan verotulojen kertyminen pystytään jatkossakin turvaamaan. Mahdollisista tulevista julkisen sektorin leikkauksista päätettäessä olisikin tärkeää tehtäväkohtaisesti tarkastella mihin leikkauksia voidaan kohdentaa ja mitkä toimet yhteiskunnassa kuuluvat niihin, joiden toiminta on kaikissa tilanteissa turvattava.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan kannanotot

Valtiovarainministeriöltä on pyydetty erillistä arviota erityisesti kannanotosta, jonka mukaan *eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä vakavaa huomiota verovalvontaan. Lisäksi lainsäädännön vaikutuksia tulee seurata erityisen tarkasti ja puuttua lainsäädännöllisin ja muin toimenpitein lainvastaisiin järjestelyihin.*

EU:n arvopaperikeskusasetuksen voimaantulon johdosta Suomen arvopaperimarkkinalainsäädäntöön ehdotetaan muutoksia syksyn aikana. Kokonaisuuteen liittyy myös kysymys hallintarekisteröinnistä.

Arvopaperikeskusasetuksen voimaantulo tulee kansallisesta lainsäädännöstä riippumatta aiheuttamaan sen, että suomalaiset sijoittajat aiempaa useammin käyttävät sellaisten ulkomaisten toimijoiden palveluja, jotka eivät kuulu Suomen lainsäädännön piiriin. Veroviranomaisten tiedonsaantia muuttuvassa ympäristössä on kaavailtu tehostettavaksi rajat ylittävissä tilanteissa erityisesti kehittämällä osinkoverotusta ja ulkomaisten omaisuudenhoitajien rekisteriä koskevaa sääntelyä ja hyödyntämällä sitä samalla myyntivoittojen ilmoittamisen tehostamisessa. Säilyttäjä toimittaisi verotusta varten vuosi-ilmoitukset asiakaskohtaisesti kaikista Suomesta maksetuista osingoista ja niistä perityistä veroista sekä Suomessa asuvien arvopaperimyynneistä kotimaisten säilyttäjien tapaan.

Verovalvonnassa hyödynnettäisiin arvopaperisijoituksia koskevan kansainvälisen automaattisen tietojenvaihdon kautta saatavia tietoja. Sekä EU:n virka-apudirektiivin että OECD:n yhteisen raportointistandardin (Common Reporting Standard) mukainen tietojenvaihto alkaa vuonna 2017 koskien tietoja vuodelta 2016.

Muilta osin valtiovarainministeriö viittaa hallituksen vuoden 2014 vuosikertomuksen 23.4.2015 päivätyssä liitteessä 3 esitettyyn sekä edellä mainittuihin vireillä oleviin toimenpiteisiin.

Timo Annala
Neuvotteleva virkamies

Jukka Vanhanen
Lainsäädäntöneuvos